

**СПЕЦИФІКА ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ
УМИСНИХ ВБИВСТВ,
ВЧИНЕНИХ НА ЗАМОВЛЕННЯ**

Крижановська О.В., викладач кафедри адміністративної

Розслідування умисних вбивств, вчинених на замовлення відрізняється від розслідування інших видів вбивств тим, що в ньому діє кілька суб'єктів злочину - замовник вбивства і його безпосередній виконавець. При цьому виконавець і замовник можуть бути безпосередньо не пов'язані між собою, не входити в одну злочинну організацію і навіть не знайомі один з одним. Тому, розслідування можна умовно розділити на дві частини - встановлення особи виконавця і особистості замовника. Розслідування починається з огляду місця події, потім проводяться допити свідків злочину, родичі, знайомі убитого.

Результат розслідування убивств, вчинених на замовлення залежить від умілої організації оперативно-розшукових заходів та слідчих дій, кваліфікації працівників органів внутрішніх справ.

Однією з процесуальних форм використання спеціальних знань при розслідуванні вбивств на замовлення, є призначення судових експертиз. До їх числа входять судово-медична, судово-біологічна, генотипоскопічна, вибухотехнічна, балістична, дактилоскопічна, одорологічна, хімічна та ін. [1, с. 215]. Разом з тим, на практиці, в залежності від обставин конкретного кримінального провадження, зустрічаються й інші види експертиз. Іноді важливі для розслідування злочину обставини також можна отримати за допомогою почеркознавчої (при виявленні на місці події або під час обшуків схем, записок та інших подібного роду документів), психолого-психіатричної, фоноскопичної та інших експертиз [2, с. 82]. Висновки експертів мають важливе значення для висунення і перевірки версій, успішного розслідування вбивств, скоєних найманцями.

Значну роль при розслідуванні вбивств даної категорії відіграє своєчасність призначення експертизи. Так, *судово-медична експертиза трупа* потерпілого знаходиться в числі основних процесуальних засобів отримання доказів. Її завданням є виявлення і зіставлення ознак - відображень злочинних дій ймовірного вбивці.

Труп є осередком найважливішої доказової інформації про події злочину, яка далеко не статична, за багатьма криміналістично важливими параметрами вона видозмінюється, перетворюється і руйнується з того часу, який пройшов з моменту смерті потерпілого, - в результаті такої помилки слідчого можна втратити можливість встановити істину, знайти і викрити злочинця.

Судово-медична експертиза речових доказів - важливий засіб вирішення багатьох питань у розслідуванні злочинів проти життя і здоров'я, розслідування яких завжди пов'язане з дослідженням крові, виділень організму, а також волосся, часток тканин і органів людини.

Основними об'єктами біологічного дослідження є кров, її сліди на одязі підозрюваного або обвинуваченого, а також на знаряддях злочинів; рідше - слина підозрюваного або обвинуваченого на недокурках сигарет або цигарок, виявлених на місцях подій; його потожирова речовина на залишених на місці події предметах. В даний час найбільш точні і доказові результати дослідження крові, виділень, волосся, тканин і органів людини забезпечує молекулярно-генетичний судово-експертний ідентифікаційний аналіз, який іноді називають генетичною або генною «дактилоскопією» [3, с. 75].

Використання традиційних методів дослідження біологічних об'єктів нерідко пов'язане з труднощами, викликаними змішуванням крові або виділень однієї особи з виділеннями або кров'ю іншого індивідуума. При цьому відбувається взаємне маскування ознак, при якому визначення індивідуальних групових властивостей стає скрутним або навіть неможливим. Своїми досягненнями молекулярна генетика зобов'язана головним чином дослідженням в області генетики мікроорганізмів, розвиток якої спричинило появу поряд з іншими методами швидкого визначення послідовності молекул ДНК в виділеннях, тканинах і органах людини. При виявленні даного виду злочину слід звертати увагу на недопалки цигарок, які несуть в собі двояку інформацію: з одного боку, про сліди прикусу, про можливі індивідуальні ознаки зубів, про слину, дослідження складу якої (генна дактилоскопія) дозволить встановити індивідуальність крові і, тим самим ідентифікувати особу, яка перебувала на місці злочину.

Відзначимо, що завдяки успіхам світової науки і техніки за останні роки наукова і матеріальна бази судово-генної експертизи (ДНК-аналіз) отримали широкий і масштабний розвиток. При проведенні даної експертизи безпосередньому дослідженню піддаються тільки матеріальний носій генетичної інформації - молекули ДНК [4, с. 155].

Подальший розвиток і вдосконалення методів молекулярно-генетичної експертизи з метою отримання найбільш точних результатів досліджень об'єктів біологічного походження, а також оснащення відповідних спеціалізованих державних судово-експертних установ необхідно матеріально-технічною базою для проведення даних досліджень вкрай позитивно позначиться на ефективності використання спеціальних знань при розслідуванні вбивств на замовлення.

Як правило, вбивства на замовлення вчиняються з використанням вогнепальної зброї. Ознаками вхідного вогнепального ушкодження, незалежно від дистанції пострілу, є наявність дефекту тканини, а при пострілі впритул – розриви одягу і шкіри, можливо також поява відбитка зброї на тілі у вигляді садна (штанцмарки).

Особливого значення набуває фіксація зони кіптяви (особливо на світлому одязі) навколо ушкодження, що є ознаками здійснення пострілу з близької дистанції. Так, виявлені на місці події кулі і гільзи дозволять при *призначенні судово-балістичної експертизи* вирішити питання про вид зброї. Виявлення зброї дозволить його ідентифікувати, з точністю встановивши, що виявлені кулі і гільзи відстріляні з цієї зброї.

Для перевірки версій про самогубство необхідно провести змиви з тильної поверхні китиць рук трупа, на яких можуть залишитися продукти пострілу.

При використанні вогнепальної зброї гільзи на місці події залишаються далеко не у всіх випадках. Вони можуть залишитись у барабані револьвера або патроннику мисливської рушниць, а при перезарядженні такої зброї – забраними злочинцем із собою. У ряді випадків стрілянина з пістолета може вестись із поліетиленового пакета, що грає роль збирача гільз. На місці події гільз може не бути і якщо злочинець мав час для їх збирання [5, с. 39].

Необхідно пам'ятати, що іноді злочинці підкладають у приміщення гільзи, відстріляні з такого ж виду зброї, що використовувалася на місці події, але з іншого екземпляра.

У справах даної категорії нерідко доводиться призначати *судово-бухгалтерську та фінансово-банківську експертизи*. Їм мають передувати повномасштабні ревізії всієї господарсько-фінансової діяльності фірми, яку очолював або з якою тісно співпрацював загиблий. Особливу увагу при цьому необхідно приділяти кредиторській або дебіторській заборгованості, отримання або надання кредитів, їх обґрунтованості, руху грошових коштів і матеріальних цінностей, аналізу бухгалтерського балансу, в тому числі і за трансфертними операціями. Виявлення необґрунтованих кредитів і трансфертів, підозрілих операцій, наявності «чорної каси» дозволяє встановити осіб, ймовірно причетних до розслідуваної вбивства, що сприятиме розкриттю злочину [6, с. 70].

У практиці розслідування вбивств все інтенсивніше розвивається психологічне і географічне профілювання, змістом яких є діагностування психологічних якостей, властивостей злочинця, особливостей його поведінки, переваг, зони проживання, вироблене за особливостями місця злочину, дій злочинця під час вчинення вбивства. За формою і змістом ці види профілювання, які отримали помітний розвиток за кордоном, є висновки експертів і приймаються судами як докази. Висновки цих експертів стосуються властивостей і ознак злочинця, які використовуються слідчими.

Слідчий в межах закону при розслідуванні вбивств на замовлення може самостійно або вдавшись до допомоги фахівця користуватися і іншими спеціальними знаннями [7, с. 435].

На закінчення підкреслимо, що одним із критеріїв, які впливають на ефективність використання спеціальних знань при розслідуванні вбивств, вчинених на замовлення, є, з одного боку, ступінь професіоналізму слідчого (суду), з іншого боку - рівень професіоналізму експерта, якому доручається проведення експертизи. Показником професіоналізму експерта виступає його належна кваліфікація, тобто володіння необхідними знаннями.

Література:

1. Черненко А.П. Проблемні питання призначення та провадження експертизи / А.П. Черненко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : зб. наук. праць. – 2009. – № 2. – С. 213 – 221.
2. Черненко А.П., Шиян А.Г. Окремі проблеми призначення експертизи на досудовому провадженні / А.П. Черненко, А.Г. Шиян // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». - 2013. - № 1 (4). – С. 82 – 86.
3. Старовойтов В.И., Шамонова Т.Н. Запах и ольфакторные следы человека. - М.: ЛексЭст, 2003. – 159 с.
4. Саїнчин О.С. Криміналістична структура приватних криміналістичних методик розслідування умисних вбивств / О.С. Саїнчин. – Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2013. – Випуск 4. Т.2. – С. 153-156.
5. Исаева К.А. Использование специальных познаний в форме экспертизы при расследовании заказных убийств с применением огнестрельного оружия / К.А. Исаева // Вестник КРСУ. - 2013. - Том 13. - № 5. – С. 38 - 41.
6. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня / Р.С. Белкин // Злободневные вопросы криминалистики. - М., 2001. – С. 68-73.
7. Толстухина Т.В. К вопросу о законодательном регулировании назначения и производства комплексной экспертизы // Криминалистика и судебная экспертиза. - СПб.: Изд. дом СПбГУ, 2012. - С. 432 - 437.